

ТЕМА

18

Въпрос 18

Въпрос 18

СЪБОРНОТО НАЧАЛО В ЦЪРКВАТА

Новозаветното учение за Църквата говори за 4 основни нейни свойства: тя е една, свята, съборна, и апостолска. Ние ще разгледаме третото основно свойство, именно съборността и по-частно съборното начало в живота, устройството и управлението на Църквата.

В Св. Писание на Стария завет тази дума не се среща, а употребата ѝ в Новия завет за обозначаване на т.н. "съборни послания" е от по-късно време. Тя се среща обаче у някои стари гръцки автори, а също и у древните отци и учители на Църквата и означава "общ", "универсален", "цялостен" и др.

Първичният дълбок смисъл на съдържанието на съборността, като едно неразривно единство, вътрешна връзка и взаимопроницаемост, съгласуваност и хармония, като присъствие на цялото в частите и на частите в цялото, като свобода и пълнота на живота.

Съдържанието на съборността било преживявано непрекъснато, живо, динамично в апостолската и след апостолската епоха до времето на Никеийския събор (325 г.). Съборността тогава съвпадала със самото понятие "Църква". Най-пълен и най-дълбок израз религиозната метафизическа същност на съборността е намерена в централния културен акт – Св. Евхаристия. В Св. Евхаристия цялата Църква е съединена във всеки и във всички свои членове.

Съборният принцип в юридическата си изява през Апостолско време се конкретизира главно:

1) в три важни от организационно гледище актове на Божията църква в Иерусалим в аспекта ѝ на Вселенска съборна църква:

- а) избора на апостол Матия,
- б) избора на седемте дякона,
- в) Апостолския събор.

2) в живота, устройството и управлението на същата в аспекта ѝ на обикновена християнска община.

Основател, Учредител и Краеъгълен камък на Църквата е Господ Иисус Христос. Нейн вечен и единствен Глава е също Той. Всички апостоли получили от него еднаква и равна власт. Щом Господ не е поставил никой от Своите ученици да бъде глава на Неговата Църква и многократно е изтъквал принципа на равенство между тях, то от тук естествено трябва да направим извода, че според плана на Основателя на Църквата, висшата видима власт в нея трябва да принадлежи не на един или няколко души от тях, а на цялата съвкупност, на техния събор.

На събора на всички апостоли като равностойни, равноправни, равномерни носители и упражняватели на божествени пълномощия, с които били облечени от своя божествен Учител, принадлежала върховната видима власт в Неговата Църква.

Тази съборна същност и характер на висшата видима власт в Църквата се изразява в действието на съборното начало в историческия живот на Църквата. Най-ярка проява на това съборно начало и най-прекия орган, чрез който действало и действа то е църковния събор.

Единството на многобройните християнски общини или съборността на едната Вселенска Църква била през първите три века предя всичко една идеална величина: "Бог е един и същ, Който върши всичко у всички" (1 Кор. 12:6). Християните от първите времена изживявали като една действителна реалност идеята, че те и техните общини съставят "Тялото Христово".

Съборното начало действало в живота, устройството и управлението на Вселенската Църква през първите три века и посредством различни видове сношения между отделните независими една от друга църковни общини. И по идея и в действителност, Вселенската Църква през това време е била строго съборна, имала идеално съборен живот, устройство и управление. Към края на този период, според църковното съзнание, изразено в различни други християнски литературни паметници, съборното начало започнало да се изразява чрез това, че висшата власт във Вселенската Църква принадлежи и се упражнява от съвкупността на всички отделни църкви.

В живота на Вселенската Църква през първите три века, вселенски църковен събор като видим, емпирически изразител и орган на единството на всецърковната съборност не съществувал и не действал. Видимо той не е могъл да се осъществи, поради гонението на Църквата, но идейно и духовно той всъщност съществувал. Имало е поместни събори през този период – редовни и извънредни. Извънредни са били съборите срещу монтанизма, по повод празнуването на Пасхата и др.

Здравият практически разум на всички векове и народи утвърждава, че един човек по-лесно може да сгрени, отколкото мнозина.

Според II Апостолско правило "един епископ да ръкополага само презвитер, дякон и останалите клирици". Според тълкуването на това правило от Теодор Валсамон, епископът може да ръкополага свещеници и дякони само в областта, която е под негова юрисдикция.

И днес заемането на църковните длъжности става на основата на изборния принцип. Според устава на БПЦ, чл. 84 и 85, се произвежда избор за епархийски свещеник, а според чл. 46 епархийските избиратели избират архиерей чрез тайно гласоподаване по 2 лица от каталога на кандидатите. Изберат се с пълно

миряните символично също се схождат със свещите. Всички други части на изкуството и красотата заедно с пението, четивата и песнопенията са приношения, които миряните даряват за общо назиждане и за прослава на Христа. Що се отнася до участието на миряните в администрацията на Църквата, мисля, че то е установен вече принцип, признат като съкровено наследство от стари времена и практикуван от Църквата и днес. Едва ли ще се намери някой в Църквата понастоящем, който да отрече правото на миряните да участват в делата за нейното благоупреустване. Същото се отнася и до привилегиите на миряните да участват в управлението, инициативите и изборността, които правят Църквата общност от хора, обединени с вяра в Господа Исуса за благонамерение и душеспасение. Прерогативите на клира съвсем не пречат на активното участие на миряните в управлението и живота на Църквата. Напротив, работейки заедно с клириците, престижът и влиянието на миряните се увеличава и вярата им се усилва, тъй като единението им спомага за разширяване влиянието на Църквата и я прави по-близка до сърцето на всички. Днес във всички църковни поделения временните дела на Църквата се ръководят от миряни, представени от съветниците, настоятелите и членовете на управителните тела. Заедно с клириците миряните проучват и решават всичко, което може да бъде от полза за благосъстоянието на църковните поделения. В цялостното оформяне на църковните дела участват миряни - специалисти в отделните сектори на секуларния живот. Клириците дават съгласието си и благославят окончателното решение. Мнението на клира невинаги е решаващо в извънбогослужебните аспекти на църковния живот. То може да влияе на мисленето на миряните, но специалистите миряни често предлагат точното определение. Разбира се, всичко това следва да бъде свързано и със свещената традиция на Църквата, на която миряните не трябва да забравят, че също служат и че трудовете им са изцяло за успеха на Божието царство още тук на земята. Друг важен аспект в служението на миряните е правото им на участие в избора на клириците. Св. Библия и Свещеното Предание са запазили недвусмислени свидетелства, че тази привилегия на миряните се е упражнявала от самото начало на Църквата. Виждаме тази привилегия в действие още при погълване на мястото, овакантено поради отпадането на Юда Искариотски от числото на 12-те Христови апостоли. Тогава са се събрали около сто и двадесет души. Чак след тяхното съгласие да се хвърля жребий Матия бил причислен към единадесетте апостоли (Деян. 1:26). Седемте дякони също били първо избрани от множеството, а сетне ръкоположени от апостолите. Коментирайки тази апостолска практика, св. Йоан Златоуст отбелязва, че апостолите не са действали по собствено мнение, но са имали одобрението на цялото множество ученици. Привилегиата на миряните да участват в избора на клириците като апостолска традиция, пазена и изяснявана от светите канони, е все още в сила и се практикува и от БПЦ. В уставите -

трябва да се уповават само на себе си. Св. апостол Павел казва: "Не се уповавайте на мъжествеността на злото, но на силата на Тялото Христово като истинна мъжественост на тъмнината и поднебесните духове на злобата. Поради това всички следва да се придържаме към Тялото Христово като истинна мъжественост на-предпазваме себе си и другите от атаките на врага по пътя на нашето спасение. Друга привилегия на миряните в тяхното служение е правослазната мисия. Това не става само от амвона, от който може да се произнесе проповед за Христа. Много са начините, които посветеният на Христа мирянин може да практикува в проповядването на вярата и религиозното си убеждение. Мирянинът може да проповядва със своя характер, със своя добродетелен живот, с любовта си, с готовността си да помогне, с участието си в ръководенето на младите, с посещението си на болни, сакати, затворени, изоставени, отрудени и обременени. Задължението си да разпространява Словото Божие мирянинът може да изпълнява и като учител в богословските школи, в църковното училище, в библийските класове и в молитвения събирания. Религиозното познание и мъдрост мирянинът може да сподели и с безразличния, с неинформирания, дори с идничния, както и с тия, които отричат съществуването на душата и Бога, и които се съмняват в обогатяването ѝ чрез възможностите на религиозния живот и начин на мислене.

Какви материални приношения могат да правят миряните на олтара на любовта в чест на Христа? Всичко, каквото е принесено според църковните установления, се счита за жертвоприношение в чест на Христа. Това включва приношенията за тайнствата и другите религиозни служби. Свещите, олиото, тамяният, светите утвари, свещените облачения, хлябът и виното - всички те са свещени приношения, в които намира своя израз свещеническият характер на служението на миряните. Например хлябът и виното, донесени за св. Евхаристия, не са само материални приношения. Те са обогатени с благочестието и жертвената любов на миряните. Свещите, които миряните палат пред олтара и пред иконите, не са само восък. Те имат символично значение. Те са тайствено жертвоприношение. В джобното православие синодално календарче четем, че „църковната свещ е чиста и свята жертва пред Божия олтара". Молитвата, вярата, надеждата и любовта на

по собствено мнение, но са имали одобрението на цялото множество ученици. Привилегията на миряните да участват в избора на клириците като апостолска традиция, пазена и изяснявана от светите канони, е все още в сила и се практикува и от БПЦ. В уставите - както в ексзархийския, така и в патриаршеския, се потвърждават правата и привилегиите на миряните в цялостния живот на Църквата ни - от „Избиране на патриарх“, та чак до последната част пета - „Общи и преходни разпореждания“.

Ръкоположение без съгласието и на миряните се счита за „недействително“. Шестият вселенски събор ясно е определил това с шестото си правило. Добре е да се допълни, че ролята на миряните се разширява още по-нататък. Има примери, които показват, че миряните имат право не само да избират кандидатите за свещенство, но да участват и във вселенските събори, които формулират учението на Църквата. На първо място можем да посочим свикването на вселенски събори от миряни - от императора и от сената. Като миряни, те са представени с право да говорят, да дават насоки, да защитават своите възгледи, независимо че те невинаги са били православни. Миряни също са подписвали съборните решения. Примерът на св. Константин Велики, който председателствал и направлявал решенията на Първия вселенски събор в 325 г., е ясен в това отношение. В Цариградските събори през 1143-1147 г. е взел участие мирянин, когото патриарх Максим и другите епископи са изслушали и са осъдили като еретик. Също така, когато Църквата е осъдила учението на Варлаам и Акиндин и е провъзгласила за православно учението на св. Григорий Палама, сам императорът е бил един от говорителите, който се произнесъл за варлаамитското разбиране като еретическо. В съборите, свикани за възстановяване на единството между римо-католиците и православните, миряни също са взели участие като официални представители на Православните поместни църкви с патриарха и другите досточтимни първойерарси. Подобен случай е засвидетелстван в 1330 г. в Цариград, когато Св. Синод заедно с императора и сената е разгледал молбата на арменците за единение с Православната църква. Православното изповедание на Могила 1647 г. също е ратифицирано в Цариград с подписите на миряни и четирима патриарси. Учението, че след пресъществуването на хляба и виното по време на св. Литургия те стават Тяло и Кръв Христови, също е формулирано и подписано в 1691 г. от девет епископи и шест миряни на Цариградската

църква. Тъка че, щом неизменните определения на вселенските събори са подписани и от миряни, то според вселенските събори и в съзнанието на вяваците основателно се е утвърдила свещената позиция на православните миряни в Църквата като Тяло Христово. На това основание патриарсите на Православната църква в отворено писмо до папа Пий IX през май 1848 г. обявяват миряните като защитници на Православието. Не на последно място по значение е и участието на миряните в богослужението. Не само делата на тяхната любов, надежда и справедливост, нито само техните материални приношения са които показват свещените им функции и задължения като миряни. Обикновен факт си остава съществената им роля в богослужението. В това участие може лесно да се установи достойнството на миряните в царското свещенство като членове на Тялото Христово. Всеки трябва да знае и признае, че без присъствието, молитвите и вероизповедта на миряните, нашето богослужение е невъзможно. Никое тайнство не е валидно извършено в Православната църква, ако миряните не присъстват и не съединят молитвите си с тези на клириците.]

Употребата на множественото число „ние“, вместо индивидуалното „аз“, показва, че миряните не се обслужват само от клириците, но че и те съслужват и съучастват в духовното подпомагане, та клириците да извършват богослужбата, както Църквата е установила да се прави. „Тези Твои Дарове от всичко, което е Твое, принасяме на Тебе за всички и заради всичко“. „Още Ти принасяме тая словесна безкръвна служба и просим, и молим, и умоляваме: изпрати Твой Св. Дух върху нас и над тия предлежащи Дарове“. В тия думи на св. Литургия какво друго може да е показано, ако не активното участие на миряните в пълнотата на тайнството?]

Диалогът по време на св. Литургия е друг пример на ясно доказателство за свещените функции на миряните: не е сам клириктът, който благославя, но и миряните участват в това благословение и взаимно съдействат и съучастват в богослужението. „Мир на всички“ - казва свещенослужителят и миряните отговарят: „И на твой дух“]

[С изключение на легното молитвено правило, което клириците държат преди отслужване на св. Литургия, във всички други богослужения участват и миряните.] Не е ли това конкретно свидетелство за свещените служения на миряните? Често пъти не се разбира правилно фактът, че някои молитви в св. Литургия трябва да се четат тихо. Поради обстоятелството, че всички молитви са дадени в множествено число и всички участници в богослужбата са включени в тях, няма разделящи основания за тайно четене на някои молитви с тих глас или наум. Най-вероятно това е установено по практически причини - въпросът за времето и продължителността на службата е мал повод за това указание. В някои поместни Православни църкви тези молитви се четат вече гласно /въпреки някои практически неудобства/. Трябва да се спазва и добро известното изключение, според което в случай на екстремни обстоятелства, особено при опасност от смърт, миряните са областени да кръстят деца. Също така във време на война или гонения на миряните е разрешавано да носят св. Причастие на болен, затворени и пострадали християни. Тези примери потвърждават свещенослужението на православните миряни

неудобства! Трябва да се спомене и друго нещо, а именно
опасност от смърт, миряните се обявяват да кръстят деца. Също така във време на война или гонения на миряните е разрешено да носят
ев. Пърнастици на болящи, затворени и пострадали християни. Тези примери потвърждават свещенослужението на православните миряни
присъствието им в богослужението е от първа необходимост. Участието им в светите тайнства е не само пасивно участие, но по-скоро
упражняване на тяхното царско свещенство. Доброволните им жертвоприношения тъй са дарения от сакраментално значение, защото те ги
посвещават преди всичко като членове на Църквата Христова. Настават дни и идва време, когато стъпва не само родният език, но и новите
миряни трябва да знаят, практикуват и защитават с думи и на дело Православието в България. Не като пасивни и индиферентни миряни, а
като активни православни българи, на които православната вяра и българската Църква са скъпо достояние. Защото св. Методий
Славянобългарски ясно е заявил: „Деца мои Изпълнете моя последен завет: Пазете православната вяра - този безценен дар, донесен ни от
небето чрез Божия Син Исус Христос. Ако вярата ви е крепка, и вие ще бъдете силни; отслабне ли тя у вас, и вие ще отслабнете и ще
станете пищка и робъ на други народи. Пазете православната си вяра!“

властта им, защото те нямат такива, освен онези, които са запазени и увековечени в Църквата от времето на апостолите до днес и които са същността на Църквата. Църквата като цялост е миряните и Църквата като цялост е наследството, духовенството на Бога. И за да бъде всичко това, вътре в нея трябва да съществува разделение на функциите и на службите, които се допълват взаимно. Духовниците са ръкоположени да направят Църквата дар на Бога – израз и възвестяване на Неговата истина, милост и спасение на хората. Това е тяхната свещена функция и те могат да я изпълнят само при пълно послушание пред Бога. Миряните са ръкоположени, за да направят Църквата приемник на този дар; човешкото “амин”, отправено към Бог. Те също могат да изпълнят своите функции само при пълно послушание пред Бога. Ние, българските православни християни, вярваме в едната, света, съборна и апостолска Църква.

Вярваме и изповядваме, че Господ Исус Христос е Глава на Църквата, която се оживотворява от Св. Дух. Членовете на Църквата се делят на пастири и пасоми. В българския църковен език се срещат още наименованията: клирици и миряни, свещенослужители и православно изпълнение. Изразите „Църква и народ“ и „църковно-народен събор“ не би следвало да се употребяват, тъй като народът е в Църквата и Църквата включва членовете от народа с по-горните названия. Достатъчно е да се казват само думите „Църква“ и „църковен събор“. Защото иначе може погрешно да се подразбере включването в Църквата на народ, който не е православен, а като такъв, той не е в Църквата и не може да бъде неин член, поради което за такъв народ не би следвало да се употребяват изразите „Църква“ и „църковен“. Пастирите, т.е. клириците или свещенослужителите, без пасомите, т.е. миряните или православно изпълнение, тъй не могат сами да бъдат Църква. Пасомите без духовенството (епископите, свещениците и дяконите) също не могат да бъдат Църква. Те са едно и Църквата включва всички тях като нейни членове. Тези извън Църквата нямат нищо общо с Църквата, докато по надлежния ред не станат нейни верни членове.

За да стане член на Църквата трябва
↙

- Да водят непрестанна борба с враговете на спасението на човечеството и да постигнат победи в битката с всички: похотта на плътта, похотта на очите и гордостта житейска (Йоан. 2:16).
- Да разпространяват Евангелието на Господа Исуса Христа с думи и дела.
- Да подпомагат растежа на Църквата.
- Да участват в делото на Църквата (мисионерско, духовно-просветно, културно, социално и др.).
- Да взимат участие в избирането на кандидатите за свещенство.
- Да внасят своя принос в богослужението с молитвено присъствие, вяра и служение според призиванието си като мюдъжници, директори, четци, певци, свещопродавачи, клисари и пр.

Това се постига чрез постоянно противопоставяне на всички действия, които замърсяват атмосферата на християнския живот. Мирянин, който е съвестен в своето старание към светостта и съвършенството си като член на Тялото Христово, трябва да бъде отце бдителен и готов за борба с враговете на нашето спасение посредством вяра, твърдост, кураж и постоянство. Светът е изпълнен с изненади. Живеем в омагьусено общество, което често пъти се отвръща от дълга си да поддържа чистотата на човешките тела и души. За нещастие, това общество възпитава нашите деца да бъдат каквото те си искат и да правят каквото те си щат. За това казваме, че чистотата на живота изисква непрестанни саможертви, защото светът ни поднася непрестанни изкушения. Миряните обаче не трябва да забравят, че светът е Божие творение, в което дяволските действия следва да се отстраняват в интерес на истината, справедливостта и добродетелността. Поради тази причина миряните трябва да се противопоставят на сатаната в мислената му да поизварява тялото и душата ни. Православните миряни да се въоръжат срещу всички безбожни желания. В тази борба обаче те не трябва да се уповават само на себе си. Св. апостол Павел казва, че без силата на благодатта ние сме неспособни да победим висшата и земната, тъмнината и поднебесните духове на злобата. Поради това всички следва да се придържаме към Тялото Христово като неговите членове и да извоюваме себе си и околните от атаките на врага по пътя на нашето спасение. Друга привилегия на миряните в тялото служещи е